

EuroPsy

Evropský certifikát z psychologie

Pokyny pro uchazeče

Výňatky z regulačních Směrnic – vydáno Grada, 2008.

V angličtině lze stáhnout aktuální verzi na <http://www.europsy-efpa.eu/regulations>

Definice

Europsy – Evropský certifikát z psychologie (The EuroPsy – European Certificate in Psychology), zkráceně EuroPsy, je soubor standardů pro vzdělávání a praktický výcvik psychologů. Definují úroveň kvality psychologické přípravy a byly schváleny členskými asociacemi Evropské federace psychologických asociací (EFPA).

Národní asociace psychologů (National Association of Psychologists) – asociace či federace asociací, která je členem Evropské federace psychologických asociací (EFPA).

Praxe bez odborného dohledu (independent practice) je praxe psychologa, který plní profesní role tváří v tvář klientovi bez přímé praxe pod dohledem jiných psychologů.

Praxe pod odborným dohledem (dependent practice) je praxe psychologa, který plní profesní role tváří v tvář klientovi pod dohledem mentora - jiného psychologa, jenž je kvalifikován vykonávat praxi v určitém specializačním oboru, samostatně, bez odborného dohledu (viz článek 9).

Mentor je kvalifikovaný psycholog, který během posledních 3 let pracoval nejméně 2 roky v práci na plný úvazek (či jeho ekvivalent) jako samostatně pracující psycholog (získal tuto kvalifikaci rozhodnutím příslušné národní komise) v dané profesní oborové specializaci. Je zodpovědný za nácvik a ověření profesních kompetencí „psychologa v zácvičku“ v daném specializačním oboru.

Praxe pod dohledem mentora (supervised practice) je zastávání profesní role psychologa tváří v tvář klientovi, přičemž tento začínající psycholog se zacvičuje a je pod dohledem kvalifikovaného psychologa, jak je určeno Přílohou IV. Tato praxe může být součástí vysokoškolského studia či probíhat mimo rámec vysoké školy.

Psycholog v zácvičku (a psychologist practitioner-in-training) je ten, jenž pracuje pod dohledem mentora (viz Příloha IV), který za něj také nese odpovědnost.

CÍLE

Tento dokument představuje další krok k podporování mobility psychologů a přístupu klientů k vysoce kvalitním psychologickým službám v Evropě. Tím, že se opíráme o vzdělávací rámec a jeho minimální standardy vytvořené v roce 2001 a pokračujeme na základě rozhodnutí Evropské federace psychologických asociací (EFPA) v roce 2003 týkající se dvoustupňového vzdělávacího systému, míříme k vytvoření Evropských standardů v psychologii. Ty budou sloužit jako základ pro hodnocení vysokoškolského vzdělání a odborného výcviku psychologů všech evropských zemí. Tento dokument se věnuje základům „Evropského certifikátu z psychologie“ (European Certificate in Psychology - EuroPsy) s tím, že certifikát získaný v rámci postgraduálního studia bude řešen až v další etapě.

Během tvorby nynějšího návrhu jsme se soustředili na různé vzdělávací, odborné a regulační podmínky, které nyní v Evropě existují. Zjistili jsme, že kurikula se liší v délce, stejně tak jako v akcentech buď na obecný základ, či na různé specializace. Abychom vytvořili systém, který plně postihuje tyto různé podoby vzdělání a výcviku, rozlišili jsme v dokumentu praxi pod odborným dohledem a praxi bez odborného dohledu, rozlišili jsme jednotlivé obory a také zavedli rozdíl mezi profesí psychologa a pozdější specializací. Cílem základů *Evropského certifikátu z psychologie (EuroPsy)* je navrhnout standardy pro práci pod odborným dohledem i bez odborného dohledu v jedné či více oblastech výkonu praxe. Tyto standardy definují minimální požadavky, které každý psycholog musí splnit. *Evropský certifikát z psychologie (EuroPsy)* nereprezentuje licenci k výkonu povolání a není míněn k tomu, aby překročil rámec či dokonce nahradil národní licenční regulace. *Evropský certifikát z psychologie (EuroPsy)* je míněn jako plán do budoucnosti, který by měl být brán v úvahu při změnách v licenčních regulacích, a je tedy důležitý i v národním měřítku.

Cílem dalšího certifikátu, získaného v rámci postgraduálního studia (*Advanced Certificate*), je stanovit požadavky pro praxi bez odborného dohledu v dané oblasti výkonu praxe v době, kdy již daný psycholog působí v praxi. Tento vyšší certifikát může v některých zemích pomoci uchovat oblast odborné práce. To znamená, že tento certifikát může v budoucnu vést k určitým omezením držitelů základního *Evropského certifikátu z psychologie (EuroPsy)* v podmínkách, stupni a povinnostech, týkajících se praxe bez odborného dohledu.

Cíle specializačního certifikátu

Cílem veškerých budoucích specializačních certifikátů (osvědčení o odborné způsobilosti), je stanovení požadavků pro vykonávání praxe v dané oblasti v době, kdy je nutné určit odborný status, např. konzultanta nebo specialisty. V současné době byly specializační certifikáty ustanoveny v oblastech (i) psychoterapie a (ii) psychologie práce a organizace. Je pravděpodobné, že budou

vyvinuty další specializační certifikáty, vycházející ze standardů EuroPsy. V některých zemích jsou požadovány specializované kvalifikace před tím, než je psychologům vůbec povoleno vykonávat profesionální práci. To by mohlo znamenat, že vývoj pokročilých kvalifikací by mohl v budoucnu vést k omezení podmínek či úrovně, při jejichž dosažení mohou držitelé základního certifikátu EuroPsy být považováni za způsobilé k výkonu svého povolání. Tyto podmínky budou určeny v konkrétní zemi podle nařízení EFPA o EuroPsy řídící praxi v dané zemi.

1. REGULAČNÍ SMĚRNICE TÝKAJÍCÍ SE EUROPSY, EVROPSKÉHO CERTIFIKÁTU Z PSYCHOLOGIE

Evropský certifikát z psychologie (EuroPsy) zavádí standardy vysokoškolského vzdělání a odborného výcviku. Tento doklad informuje klienty, zaměstnavatele a kolegy-psychology o tom, že psycholog získal nezbytné kompetence pro poskytování psychologických služeb. Cílem Evropského certifikátu z psychologie (EuroPsy) je nastolit obecné standardy kompetencí ve všech zemích, kde je vydáván. Evropský certifikát z psychologie (EuroPsy) propaguje volný pohyb psychologů po všech zemích Evropské unie a po dalších zemích, které přijaly normu, a je zaměřen na podporu mechanismů, které tento proces usnadní.

Evropský certifikát z psychologie (EuroPsy) může být udělen jednotlivým psychologům, kteří splnili podmínky určené v těchto Regulačních směrnících.

SEKCE A

EUROPSY

EVROPSKÝ CERTIFIKÁT Z PSYCHOLOGIE

Článek 1

Evropský certifikát z psychologie (EuroPsy) I obsahuje soubor standardů vzdělání a výcviku odborných psychologů, (viz Příloha II a III).

Článek 2

Psychologové mohou být zapsáni v Registru EuroPsy a mít **Evropský certifikát z psychologie (EuroPsy)**, pokud:

¹ Reference týkající se Evropského certifikátu z psychologie se od tohoto bodu vztahují na základní Evropský certifikát z psychologie (*EuroPsy*), jak je popsáno v Preambuli.

- a) Úspěšně ukončili národní Akreditační komisí akreditované vysokoškolské studium psychologie na univerzitě či ekvivalentní instituci, které dle zákona vede k národnímu titulu či ke kvalifikaci „psycholog“. Toto studium musí být nejméně pětileté a musí odpovídat prezenčnímu studiu v rozsahu 300 ECTS kreditů, jak je uvedeno v Příloze II.
- b) Doložili svou praxi pod dohledem mentora ve funkci psychologa v závěru - tato praxe musí trvat nejméně 1 rok (musí jít o práci na plný úvazek či jeho ekvivalent) a doložili uspokojující výsledky této práce na základě hodnocení mentorů (viz Příloha I a IV).
- c) Zaslali písemný slib do národní komise pro udělování certifikátu, že se zavazují dodržovat principy profesního jednání, jak určuje Etický kodex Evropské federace psychologických asociací (EFPA); slíbili, že budou vykonávat praxi v souladu s etickým kodexem národní psychologické asociace té země, kde pracují.

Článek 3

Po doloženém dobrém hodnocení, jak je uvedeno v článku 2, může být psycholog zapsán do Registru EuroPsy a může mu být udělen certifikát EuroPsy.

Článek 4

Evropský certifikát z psychologie (EuroPsy) *platí po dobu 7 let, pokud není platnost prodloužena.*

Článek 5

Platnost Evropského certifikátu z psychologie (EuroPsy) může být prodloužena těm psychologům, kteří prokáží, že splňují následující kritéria:

- a) Certifikát jim byl udělen či jeho platnost prodloužena nejvýše před 6 lety od data žádosti.
- b) Prokázali, že si udržují odborné kompetence v rozsahu stanovených hodin praxe, účastní se kontinuálního vzdělávání (podrobnosti viz Příloha V).
- c) Zaslali písemný slib národní komisi pro udělování certifikátu, že se zavazují dodržovat principy profesního jednání, jak určuje Etický kodex Evropské federace psychologických asociací (EFPA), že budou vykonávat praxi v souladu s etickým kodexem psychologické národní asociace té země, kde pracují.

Článek 6

Evropský certifikát z psychologie (EuroPsy) bude svým významem a podobou ekvivalentní modelu, který je prezentován v tomto dokumentu.

Článek 7

Registrace *Evropského certifikátu z psychologie (EuroPsy)* obsahuje údaje týkající se vysokoškolského vzdělání, praxe pod dohledem mentora, pracovní zkušenosti, profesní kompetence, funkce a oblasti výkonu praxe, ve které registrovaný psycholog pracoval.

Článek 8

Údaje uvedené v článku 7 budou uloženy v Registru EuroPsy (článek 2).

Článek 9

Registrovaný *psycholog* je považován za psychologa kompetentního v jednom nebo ve dvou profesních specializačních oborech (dle Registračních údajů), pokud zde nejsou žádná omezení ze strany národních regulací či z hlediska certifikátu získaného v rámci postgraduálního studia v dané zemi. Toto ustanovení platí ve všech zemích Evropské unie a v dalších zemích, které přijaly Evropský certifikát z psychologie (EuroPsy) a tyto Regulační směrnice.

Článek 10

Registrovaný *psycholog* je považován za psychologa kompetentního pro praxi a/nebo pro praxi pod odborným dohledem (viz Příloha I) v kterémkoli specializačním oboru ve všech zemích Evropské unie či v dalších zemích, které přijaly Evropský certifikát z psychologie (EuroPsy) a tyto Směrnice.

Článek 11

Evropský certifikát z psychologie (EuroPsy) *ztrácí svoji platnost*:

- a) poté, co uplyne doba jeho platnosti,
- b) na základě žádosti držitele (pokud držitel není stíhán pro porušení národního Etického kodexu nebo ztratil národní licence),
- c) v případě, že je daný psycholog obviněn, že porušil profesní etický kodex a je mu uložen trest soudem či národní etickou komisí.

Platnost certifikátu je pozastavena, dokud není rozhodnuto o odvolání proti tomuto trestu. Ztráta platnosti Evropského certifikátu z psychologie (EuroPsy) vede k okamžitému odstranění záznamů o daném psychologovi z Registru EuroPsy.

SEKCE C

POSTUP K ZÍSKÁNÍ EVROPSKÉHO CERTIFIKÁTU Z PSYCHOLOGIE (EUROPSY)

Článek 23

Platnost EuroPsy registrace nemůže být prodloužena novou žádostí o stejný EuroPsy certifikát znovu, ale pouze pomocí prodloužení, jak je uvedeno v článku 5.

Článek 24

Žádost musí být podána prostřednictvím formuláře, který má podobný význam a formu s modelem formuláře obsaženým v tomto dokumentu (příloha IV). Žádost musí poskytovat informace o: vysokoškolském vzdělání, praxi pod dohledem mentora, specifických odborných schopností a oblastech, ve kterých kandidát/ka pracoval/a pod dohledem mentora, aby měl/a nárok na

samostatnou praxi. Žadatel musí předložit zprávy o svých mentorech. Žadatel musí podepsat závazek, že bude provádět odbornou činnost v souladu s etickým kodexem národní asociace psychologů v zemi, kde vykonává praxi.

Článek 25

Národní komise pro udělování certifikátů zjistí, zda žadatel splňuje kritéria uvedená v článku 2. Dále prošetří profesní kompetence a specializační obor, ve kterém žadatel pracoval pod dohledem mentora a/nebo bez odborného dohledu, a rozhodne, ve kterém specializačním oboru je žadatel kvalifikován poskytovat psychologické služby.

Článek 26

Žádost bude vyřízena až poté, co žadatel zaplatil požadovaný administrativní poplatek.

Článek 27

Národní komise pro udělování certifikátů prostuduje zasláné doklady a rozhodne, zda je třeba, aby žadatel ještě některé podklady doplnil. Národní komise pro udělování diplomu sdělí žadateli do 13 týdnů od podání žádosti a zaplacení administrativního poplatku, zda jsou doklady postačující anebo zda je třeba žádost doplnit.

Článek 28

Pokud si komise vyžádala doplňující informace a žadatel je dodal, bude informován do 13 týdnů, že komise doplňující informace obdržela.

Článek 29

Pokud komise nepožaduje doplňující informace, žadatel bude do 13 týdnů od podání žádosti a zaplacení poplatku informován o tom, *zda mu byl Evropský certifikát z psychologie (EuroPsy) udělen či ne.*

Článek 30

Jakmile je žadatel zapsán do Registru EuroPsy, obdrží *Evropský certifikát z psychologie (EuroPsy).*

Článek 31

Za účelem opětovného nabytí platnosti *certifikátu EuroPsy* po skončení jeho doby platnosti (článek 4), nebo v období přechodných ustanovení (článek 38), musí žadatel podat žádost národní komisi pro udělování certifikátů v zemi, kde vykonává praxi, nebo v zemi kde praxi vykonávat zamýšlí.

Článek 32

Žádost o prodloužení platnosti *certifikátu EuroPsy* musí poskytovat informace o udržování odborné způsobilosti ve formě stanoveného počtu hodin praxe v profesi psychologa a o průběžném vzdělávání a profesním rozvoji, jak uvádí příslušná národní komise pro udělování certifikátů ve zemi, kde vykonává praxi, nebo v zemi kde praxi vykonávat zamýšlí, a jak je uvedeno v příloze VI.

POSTUP PŘI ODVOLÁNÍ

Článek 33

Pokud je odvolání žadatele zamítnuto, může se žadatel odvolat k Evropské komisi pro udělování certifikátů (článek 14e). Toto odvolání musí být podáno v anglickém jazyce. Bude posouzeno pouze v případě, že žadatel předloží důkazy o tom, že národní komise pro udělování certifikátů a nezávislá poradní komise nedodržely Regulační směrnice o způsobu udělování Evropského certifikátu z psychologie (EuroPsy).

Článek 34

Národní asociace té země, jíž byla práva o udělování certifikátu národní komisí pro udělování certifikátů odebrána, se může proti tomuto rozhodnutí odvolat u Výkonné rady Evropské federace psychologických asociací (*Executive Council of EFPA*). Výkonná rada požádá o pomoc Evropskou poradní komisi (*European Advisory Committee*), která bude ustavena ad hoc. Bude jí předsedat prezident Evropské federace psychologických asociací či jeho zástupce.

Příloha II.

Třetí fáze profesního vzdělání psychologů se skládá z praxe pod dohledem mentora, a to v určitém specializačním oboru psychologie. Praxe pod dohledem mentora může být také považována za profesní stáž v terénním zařízení a jejím úkolem je:

- připravit psychologa na samostatnou práci bez odborného dohledu tak, aby získal licenci (či jiný ekvivalent) profesního psychologa,
- postavit absolventa do pracovní role odborného psychologa; tato role má jedinečné poslání – propojovat výcvik psychologických dovedností s rozvíjením osobnosti absolventa,
- upevnit integraci teoretických a praktických znalostí.

Praxe pod dohledem mentora obvykle nastupuje po ukončení druhé fáze přípravy a často začíná až po absolvování vysoké školy. Může být však i součástí praxí na vysoké škole. Praxe pod dohledem mentora trvá 12 měsíců či jejich ekvivalentu (60 ECTS kreditů).

Tento typ praxe se skládá z práce pod občasným odborným dohledem (tedy částečně samostatné práce) v kolegiálním prostředí. Tato forma výcviku je důležitá pro získání profesní kvalifikace psychologa. Výcvik je založen na předpokladu, že znalosti a dovednosti získané během první a druhé fáze studia a jejich aplikace během terénní praxe jsou nutným předpokladem pro dosažení kompetencí psychologa.

Absolventi, kteří dokončili první a druhou fázi bez praxe pod dohledem mentora, nemohou být považováni za kvalifikované pro samostatnou práci psychologa.

Praxe pod dohledem mentora se obvykle koná v instituci či v akreditovaném soukromém zařízení, které:

- poskytuje služby, které jsou v souladu s koncepcí přípravy budoucích psychologů,
- je schopno garantovat, že větší část dohledu mentora je vykonána pod vedením kvalifikovaného psychologa,
- je uznáno národní psychologickou asociací, která reguluje vstup do profese.

Délka třetí fáze (tj. praxe pod dohledem mentora) musí být nejméně 1 rok či jeho ekvivalent (60 ECTS kreditů).

Příloha III.

KOMPETENCE PSYCHOLOGŮ

Účelem přípravy psychologa-profesionála je, aby si osvojil a dokázal v praxi použít psychologické principy, poznatky, modely a psychologické metody (v souladu s etikou a soudobou vědou) tak dobře, aby jednotlivcům, sociálním skupinám, organizacím i společnosti usnadnil jejich vývoj, navodil pohodu a zvýšil jejich efektivitu.

Zde definujeme základní kompetence, které by odborný psycholog měl získat a demonstrovat dříve, než bude uznán schopným pracovat samostatně, bez odborného dohledu. Tyto kompetence úzce souvisejí s poskytováním služeb klientům.

Existují dvě hlavní skupiny kompetencí:

- ty, které obecně souvisejí s obsahem poskytovaných psychologických služeb (primární kompetence),
- ty, které pomáhají praktikovi poskytovat služby efektivně (sekundární kompetence).

Primární kompetence jsou specifické pro vykonávání psychologické profese co se týče požadovaného obsahu, znalostí a dovedností.

Sekundární, nespecifické kompetence jsou sdíleny s jinými profesemi a poskytovateli jiných služeb. Obě kompetence, specifické i nespecifické, jsou důležité pro profesionální poskytování služeb klientům.

Kompetence popisují různé role, které psychologové vykonávají. Tyto role jsou vykonávány v rámci jedné či více profesních specializací a tím i ve vztahu k různým typům klientů. Kompetence jsou založeny na znalostech, porozumění a dovednostech, které jsou používány v praxi, a to eticky korektním způsobem. Plně kompetentní praktik je schopen nejen prokázat, že ovládá nezbytné dovednosti, ale i postoje vhodné pro výkon dané profese. Postoje jsou zvláště důležité, protože tvoří svébytný základ psychologické profese. Zatímco některé znalosti a dovednosti jsou obecné, mnohé z nich jsou vázány na daný určitý kontext, na psychologickou specializaci. Takže u psychologa, který prokázal svou profesní kompetentnost v jednom kontextu (v jedné psychologické specializaci) s jedním druhem klientů, nemůžeme

automaticky předpokládat, že je kompetentní v jiném kontextu (pro jinou specializaci) a pro jinou skupinu klientů.

Každý držitel Evropského certifikátu z psychologie (EuroPsy) bude mít v Registru EuroPsy zapsaný profil, který definuje specializační obor, v němž může vykonávat psychologickou praxi. Tento profil bude obsahovat informace o tom, že psycholog prokázal své kompetence pro samostatnou praxi v daném specializačním oboru.

Rozlišujeme **4 základní specializační obory** pro vykonávání psychologické profese:

- **Pedagogická a školní psychologie**
- **Klinická psychologie a psychologie zdraví**
- **Psychologie práce a organizace**
- **Ostatní**

Pro účely definování profesní kvalifikace se zdá být tato široká kategorizace profesních specializací postačující. Pro ty profesní aktivity, které nemohou být zařazeny do jedné ze tří kategorií, je používána čtvrtá kategorie s názvem Ostatní. Tam musí být výslovně specifikován obor, pro který je psycholog kvalifikován (uvede se např. forenzní psychologie, psychologie sportu).

Níže uvedené popisy kompetencí jsou koncipovány jako obecné a použitelné pro téměř všechny druhy psychologické profesní praxe, přestože jsou používány specifickým způsobem v různých specializačních oborech.

Primární, specifické kompetence

Stanovili jsme 20 primárních kompetencí, jejichž zvládnutí musí psycholog prokázat.

Lze je seskupit do šesti kategorií, které odpovídají různým profesním rolím.

Tyto role můžeme označit jako:

- A. specifikace cílů**
- B. diagnostika**
- C. vývoj**
- D. intervence**
- E. hodnocení**
- F. komunikace**

Kompetence jsou charakterizovány takto:

Primární kompetence	Popis
A. Specifikace cílů	Interakce s klientem, jejímž posláním je vyjasnit a specifikovat cíle té služby, která má být klientovi poskytnuta.
Analýza potřeb	Vhodnými metodami shromáždit údaje o klientových potřebách. Vyjasnit jeho potřeby, analyzovat je tak, aby další spolupráce byla smysluplná.
Podmínky pro dosažení cílů	Navrhnout cíle, vyjednávat o těchto cílech s klientem. Zformulovat přijatelné a dosažitelné cíle. Definovat kritéria, podle nichž se pozná, zda je zvolený postup správný a zda se klient přibližuje k cíli.
B. Diagnostika	Zjistit relevantní charakteristiky jednotlivců, skupin, organizací, situací, a to vhodnými metodami.
Diagnostika jednotlivce	Použít rozhovory, testy a pozorování jednotlivců v podmínkách, které jsou pro požadovanou psychologickou službu nejvhodnější
Diagnostika skupiny	Použít rozhovory, testy a pozorování skupin v podmínkách, které jsou pro požadovanou psychologickou službu nejvhodnější.
Diagnostika organizace	Použít rozhovory, dotazníky a další metody, které jsou vhodné pro zkoumání organizace, v podmínkách, jež jsou pro požadovanou psychologickou službu nejvhodnější.
Diagnostika situace	Použít rozhovory, dotazníky a další metody, které jsou vhodné pro zkoumání situace v podmínkách, jež jsou pro požadovanou psychologickou službu nejvhodnější.

C. Vývoj	Vytvořit služby či produkty na základě psychologické teorie a psychologických metod pro klienty či pro psychology.
Definování potřebné služby nebo produktu a analýza požadavků	Definovat účel služby či produktu, identifikovat osoby, které se budou na této práci podílet, analyzovat požadavky a limity, určit specifikace pro produkt či službu vzhledem k podmínkám, za nichž budou služba či produkt používány.
Navržení služby či produktu	Navrhnout nové služby nebo adaptovat dosavadní služby či produkty podle požadavků či limitů a vzhledem k podmínkám, za nichž budou služba či produkt používány.
Testování služby či produktu	Testovat služby či produkty a hodnotit jejich proveditelnost, reliabilitu, validitu a další charakteristiky vzhledem k podmínkám, za nichž budou služba či produkt používány.
Hodnocení služby či produktu	Hodnotit službu či produkt s ohledem na jeho použitelnost, spokojenost klienta, „přátelskost“ vůči uživateli, náklady a další aspekty, které jsou relevantní pro podmínky, v nichž budou služba či produkt používány.
D. Intervence	Identifikovat problémy, připravit a provést takové intervence, které jsou vhodné pro dosažení vytyčených cílů, využít výsledků diagnostiky a vývojových aktivit.
Plánování intervence	Sestavit plán intervence, která umožňuje dosáhnout vytyčených cílů, v podmínkách, které odpovídají požadovaným službám.
Přímá intervence orientovaná na člověka	Použít intervenční metody, které (v souladu s intervenčním plánem) přímo ovlivňují jednoho či více jednotlivců v podmínkách, které odpovídají požadovaným službám.

Přímá intervence orientovaná na situaci	Použít intervenční metody, které (v souladu s intervenčním plánem) přímo ovlivňují vybrané aspekty situací v podmínkách, které odpovídají požadovaným službám.
Nepřímá intervence	Použít intervenční metody, které pomáhají jedincům, skupinám a organizacím, aby se naučili něčemu novému, aby se dokázali rozhodovat podle vlastních zájmů v podmínkách, které odpovídají požadovaným službám.
Implementace služby či produktu	Zavést službu či produkt do praxe a propagovat jeho správného použití mezi klienty či dalšími psychology.
E. Hodnocení	Posoudit, nakolik intervence odpovídají intervenčnímu plánu a nakolik umožňují dosahovat stanovených cílů.
Plánování hodnocení	Navrhnout plán zhodnocení intervenčních zásahů, včetně kritérií odvozených z intervenčního plánu a cílů v podmínkách, které odpovídají požadovaným službám.
Postupy měřící účinnost	Zvolit a použít těch měřících postupů, které umožňují zhodnotit účinnost intervencí v podmínkách, které odpovídají požadovaným službám.
Analýza hodnocení	Provést analýzu podle hodnotícího plánu, navrhnout závěry týkající se efektivity intervence v podmínkách, které odpovídají požadovaným službám.
F. Komunikace	Informovat klienta způsobem, který odpovídá jeho potřebám a očekávání.
Zpětná vazba	Poskytovat zpětnou vazbu klientům (ústně, audiovizuálně apod.) v podmínkách, které odpovídají požadovaným službám.

Psaní zprávy	Napsat zprávu, která informuje klienta o výsledcích diagnostického vyšetření, o poskytnuté službě nebo vytvořeném produktu, o provedené intervenci, o zhodnocení výsledků intervence a to vše v podmínkách, které odpovídají požadovaným službám.
--------------	---

Psycholog by si měl osvojit každou z těchto kompetencí právě tím způsobem, který je obvyklý v jeho specializačním oboru. Pro získání Evropského certifikátu z psychologie (EuroPsy) musí psycholog zvládnout uvedené kompetence tak dobře, aby mohl vykonávat každou z 6 hlavních rolí správně a samostatně.

Sekundární, nespecifické kompetence

Osm nespecifických kompetencí se týká výkonu profese obecně. Psycholog-praktik by je měl prokázat v rámci primárních kompetencí. Pokud chce psycholog obdržet Evropský certifikát z psychologie (EuroPsy), měl by získat každou z nespecifických kompetencí ve svém specializačním oboru.

Sekundární, nespecifické kompetence	Definice
Profesní strategie	Vybrat vhodné strategie pro řešení problémů, které vycházejí z reflexe profesní situace a psychologových vlastních primárních kompetencí.
Kontinuální profesní růst	Aktualizovat a rozvíjet specifické i nespecifické kompetence, znalosti a dovednosti podle změn v oboru, podle standardů, požadavků psychologické profese, jakož i národních a evropských regulačních směrnic.
Profesní vztahy	Navázat a udržovat vztahy s dalšími profesionály i s důležitými organizacemi.
Výzkum a vývoj	Vytvářet nové produkty a služby, které mohou uspokojit aktuální i budoucí potřeby klientů; vymýšlet a vytvářet nové produkty, o něž může být na trhu zájem.
Marketing, obchodování	Propagovat mezi aktuálními i potenciálními klienty osvědčené i nově zaváděné produkty, kontaktovat klienty, nabízet a prodávat služby, poskytovat servis i po prodeji produktu či služby.
Rozšiřování služeb	Navázat a udržovat vztahy s klienty či potenciálními klienty, monitorovat potřeby klientů a jejich uspokojování, identifikovat možnost rozšíření poskytovaných služeb a podnikání.

Vedení praxe	Založit a vést psychologickou praxi v oboru, v němž jsou služby nabízeny, ať už jde o samostatnou ambulanci nebo o součást větší instituce (veřejné či soukromé); včetně zajištění finančních, personálních, provozních aspektů, vedení podřízených atd.
Zajištění kvality	Zavést a udržovat systém zajištění kvality služeb pro praxi jako celek.
Sebereflexe	Provádět kritickou sebereflexi vlastní praxe a vlastních kompetencí; to je klíčovým aspektem profesní kompetence.

Při vytváření a hodnocení kompetencí se musí počítat s tím, že obsah poskytovaných služeb je rozdílný v různých specializačních oborech. Toto je přímý důsledek skutečnosti, že psychologové vykonávají ve společnosti různé role a pracují s různými typy klientů, řeší rozdílné problémy, používají odlišné metody apod. Jak již bylo výše řečeno, Evropský certifikát z psychologie (EuroPsy) rozlišuje čtyři specializační obory:

- Pedagogická a školní psychologie
- Klinická psychologie a psychologie zdraví
- Psychologie práce a organizace
- Ostatní

Čtvrtá kategorie (nazvaná „Ostatní“) je určena pro další, specifitější obory, které nelze zařadit do prvních tří širších oborů.

Kritéria pro hodnocení

Mentori provedou formativní a sumativní hodnocení psychologa podle pravidel, která jsou specifická pro danou profesní specializaci či danou zemi. Toto hodnocení se použije při výstupním posouzení primárních kompetencí psychologa.

Doporučujeme, aby hodnocení vyjádřilo rozdíl mezi čtyřmi úrovněmi zvládnutí kompetencí:

1	2	3	4
Psycholog má základní znalosti a dovednosti, ale kompetence nejsou dostatečně vytvořeny.	Psycholog má sice kompetence pro plnění profesních úkolů, ale vyžaduje dohled a dohled mentora.	Psycholog má kompetence pro plnění základních profesních úkolů; pracuje samostatně, dohled mentora není nutný.	Psycholog má Kompetence pro plnění všech – i složitých – profesních úkolů; pracuje samostatně, dohled mentora není nutný.

Nejdůležitější je rozlišení mezi 2. a 3. úrovní zvládnutí kompetencí. Po ukončení praxe pod (pod dohledem mentoraby měl psycholog dosáhnout kompetencí na 3. nebo 4. úrovni. Poté už psycholog může pracovat samostatně v jednom či ve dvou specializačních oborech s jedním nebo více typy klientů. Podrobnější kritéria hodnocení vypracuje Evropská komise pro udělování certifikátů.

Udělení Evropského certifikátu z psychologie (EuroPsy) tedy závisí na finálním souhrnném hodnocení uchazečovy schopnosti integrovat znalosti, dovednosti a kompetence do jediného celku, jímž je poskytování psychologických služeb klientům (při dodržování profesní etiky).

Ve finálním hodnocení by měl mentor shrnout všechny dostupné informace se závěrem, zda je uchazeč schopen adekvátně a samostatně vykonávat 6 zmíněných primárních rolí, které jsou konkretizovány v podobě 20 profesních kompetencí. Hodnocení, které mentor/ mentor provede, by mělo vyústit v závěr: uchazeč „je kompetentní“ či „ještě není kompetentní“. Dále by měl mentor/ mentor zhodnotit, nakolik uchazeč zvládl specifické kompetence, a formulovat závěr: „je kompetentní“ nebo „ještě není kompetentní“. Totéž platí pro zvládnutí nespecifických kompetencí. Také tady by měl mentor/ mentor říci, zda uchazeč „je kompetentní“ či „ještě není kompetentní“. Kandidát by měl prokázat svou kompetentnost při plnění 6 specifických a 9 nespecifických kompetencí tak, aby byl mentor/ mentor spokojen.

Výsledky hodnocení uchazeče by měly být shrnuty do tabulky, která může mít například tuto podobu:

Specializační obory	Pedagogická a školní psychologie	Klinická psychologie a psychologie	Psychologie práce a organizace	Ostatní obory (definujte konkrétní obor)
Primární, specifické kompetence				
A. Specifikace cíle		√		
B. Diagnostika	√	√	√	√
C. Vývoj		√		
D. Intervence		√		
E. Hodnocení		√	√	
F. Komunikace		√	√	
Sekundární, nespecifické kompetence		√	√	

Příloha IV. - Praxe pod dohledem mentora

PSYCHOLOG NA ÚVODNÍ PRAXI

Psycholog na úvodní praxi (psycholog practitioner in training) je psychologem, který vykonává svou praxi pod (pod dohledem mentorajako součást přípravy na získání titulu EuroPsy. Tito psychologové již pracují v reálném prostředí se skutečnými klienty, ale pod dohledem kvalifikovaného psychologa.

Psycholog na úvodní praxi může vykonávat svůj výcvik jako součást integrovaného programu, který garantuje příslušná katedra vysoké školy, anebo může pracovat v ambulanci pod dohledem psychologa kvalifikovaného v určitém specializačním oboru. V obou případech je nutné, aby mentor psychologa na úvodní praxi byl dostatečně kvalifikovaný odborník.

MENTOR

Mentorem se může stát kvalifikovaný psycholog, který během posledních 3 let nejméně 2 roky pracoval na plný úvazek (či na jeho ekvivalent) jako samostatný psycholog v daném specializačním oboru. Přistupuje zodpovědně k tomu, aby uchazeč získal profesní kompetence ve zvolené specializaci během úvodní praxe, a dokáže tyto kompetence zhodnotit. Mentor hodnotí psychologa na úvodní praxi při plnění každodenních úkolů a zároveň ho vede k samostatnosti s přihlédnutím k dané situaci a k úrovni uchazečových kompetencí. Mentor musí být schválen Národní komisí pro udělování certifikátů nebo národní psychologickou asociací. Toto schválení je založeno na akreditaci oboru na vysoké škole nebo na akreditaci jednotlivých pracovišť pro provozování praxe pod dohledem mentora. V těch zemích, kde už je zaveden systém licenci/registrací, musí mít mentor licenci či být registrován jako psycholog.

Připouštíme, že pokud jde o akreditaci mentorů, panuje zatím v různých evropských zemích odlišná praxe, která odráží různá stadia vývoje profese psychologa. Některé země již mají rozsáhlý systém pro výcvik a schvalování mentorů, pro akreditování pracovišť, mají definované podmínky pro profesní výcvik a praxi pod dohledem mentora. V jiných zemích tento systém ještě nevznikl. V zájmu veřejnosti i v zájmu profese je mít velmi dobrý dohled mentora provozovaný vyškolenými a ohodnocenými mentory, jakož i vhodná pracoviště pro tuto oblast profesní přípravy psychologů.

PRŮBĚŽNÁ PRAXE A FORMATIVNÍ HODNOCENÍ

Pro každou hlavní aktivitu (v rámci praxe pod dohledem mentora) by se psycholog na úvodní praxi a mentor měli shodnout na:

- specializačním oboru a typu klientů, kterých se bude praktická činnost týkat,
- profesních rolích (mimo těch, jež jsou uvedeny v profilu možností), které těsně souvisejí s poskytováním služeb v daném specializačním oboru,
- kompetencích, které se budou evidovat.

Poté, co psycholog dokončí svou úvodní praxi, zhodnotí mentor každou z 20 kompetencí, které se vztahují k jednotlivým pracovním činnostem. Toto hodnocení bude prodiskutováno s psychologem na úvodní praxi tak, aby bylo možné určit oblasti, v nichž se má psycholog dále zlepšovat.

Je zřejmé, že takové hodnocení je formativní, protože psycholog na úvodní praxi rozvíjí své dovednosti během požadovaného nejméně jednoho roku praxe. Tam, kde se používá systém „dobré praxe“, se pracuje s portfoliem, kam psycholog na úvodní praxi zapisuje svou práci, hodnotí vývoj kompetencí, identifikuje změny svých profesních potřeb, hodnotí svůj pokrok v učení. Portfolio v tomto pojetí může být základem pro dobrou profesní praxi a může napomoci kontinuálnímu odbornému vzdělávání, v němž jsou portfolia také používána.

PROVÁDĚNÍ PRAXE POD DOHLEDEM MENTRA

Praxe pod dohledem mentora vyžaduje, aby mentor měl čas, měl tuto práci rád a byl kompetentní. Je třeba obvykle si vyhradit 1–2 hodiny týdně nerušeného času, kdy mentor a psycholog na praxi pracují společně, diskutují o práci. Tím se vykonávaná činnost zpracovává na kognitivní i emocionální úrovni, což pomáhá psychologovi na praxi v získávání odborné jistoty. Tento proces může také obsahovat úkoly, které psycholog na praxi vykonává pod dohledem mentora.

Úkoly jsou východiskem pro následnou detailní diskuzi a kritickou reflexi, což je součástí procesu učení. Také psycholog na praxi může pozorovat mentora, jak provádí některé úkoly; výsledky pozorování pak slouží pro sebereflexi a další rozvoj začínajícího psychologa. Existuje dostatečné množství literatury o praxi pod dohledem mentora v klinické psychologii i v jiných oborech. Podrobnější pokyny pro praxi pod dohledem budou pravděpodobně vypracovány později.

HODNOCENÍ UCHAZEČOVÝCH KOMPETENCÍ

Navrhujeme, aby mentor hodnotil kompetence psychologa na úvodní praxi jak v jejím průběhu, tak na konci praxe. Mentor by měl k hodnocení použít standardizovaná hodnotící kritéria, která jsou uvedena v Příloze III. Podrobnější pokyny a doporučení pro hodnocení budou k dispozici později. Navrhujeme, aby vysoké školy či země, které už mají propracovanější metody hodnocení, vytvořily systém pro převádění svých výsledků do podoby čtyřstupňové škály uvedené v Příloze III tak, aby bylo možné výsledky porovnávat.

Kategorie praxe pod dohledem mentora

Kompetence mentora je základním ukazatelem kvality praxe pod dohledem mentora. Vývoj praxe pod dohledem mentora v Evropě bude v nadcházejícím období sledován a podporován EFPA. Různé úrovně kvality praxe pod dohledem mentora lze identifikovat podle mentorovy praxe a školení:

□ **Úroveň 1** Školitel splňuje kritéria EuroPsy. Navíc má splněno alespoň 5 let nezávislé praxe na plný úvazek (nebo její ekvivalent) a těchto 5 let bylo dosaženo v rámci schváleného programu specializačního vzdělávání. Vzdělávací program musí být uznán příslušným státním orgánem nebo Národní asociací. Čtyři z pěti let proběhly v rámci jedné specifické oblasti (např. zdravotnictví a klinická psychologie, psychologie práce a organizace). Nejméně dva roky ze čtyř let byly pod dohledem školitele na úrovni 1 ve stejném kontextu. Mentor získal nejméně dva roky formálního vzdělávání pod dohledem mentora (lze získat během zmíněných 5 let). Výcvik v roli mentora zahrnuje praxi v dohledu mentora (např. video / zvuková prezentace), konference případu pod dohledem mentora a četba teorie a výzkumu v oblasti praxe pod dohledem mentora.

□ **Úroveň 2** Jako úroveň 1, ale bez formálního tréninku v roli mentora.

□ **Úroveň 3** Školitel splňuje kritéria EuroPsy. Poté, co splnil EuroPsy kritéria, mentor musí dále splnit alespoň 2 roky praxe na plný úvazek (nebo její ekvivalent). Tyto 2 roky byly dosaženy v rámci konkrétního kontextu (např. zdravotnictví a klinická psychologie, psychologie vzdělávání, psychologie práce a organizace) jako součást schváleného programu specializačního vzdělávání. Vzdělávací program je uznán příslušným státním orgánem nebo národní asociací. Tyto 2 roky by proběhly pod dohledem školitele na úrovni 1 nebo 2. Navíc školitel získal alespoň 1 rok (part time) tréninku v roli mentora. Výcvik v roli mentora zahrnuje praxi v dohledu mentora (např. video / zvuková prezentace), konference případu pod dohledem mentora a četba teorie a výzkumu v oblasti praxe pod dohledem mentora.

□ **Úroveň 4** Jako úroveň 3, ale bez formálního tréninku v roli mentora.

□ **Úroveň 5** Školitel splňuje kritéria EuroPsy. Poté, co splnil EuroPsy kritéria, mentor musí dále splnit alespoň 2 roky praxe na plný úvazek (nebo její ekvivalent). Tyto 2 roky byly dosaženy v rámci konkrétního kontextu (např. zdravotnictví a klinická psychologie, psychologie vzdělávání, psychologie práce a organizace).

□ **Úroveň GP** Mentor je držitelem certifikátu EuroPsy přes Grandparenting (viz článek 32). Kategorii GP lze použít v zemích, kde chybí tradice praxe pod dohledem mentora, a v zemích, kde tradice praxi pod dohledem mentora existuje, ale vedoucí nesplňuje EuroPsy standardy praxe pod dohledem mentora.

□ **Úroveň D** Vedoucí nesplňuje EuroPsy kritéria. Vedoucí nesplňuje podmínky pro obdržení EuroPsy certifikátu přes Grandparenting (článek 34). Mentor je psycholog, který má alespoň 2 roky praxe na plný úvazek (nebo její ekvivalent) jako nezávislý odborník v roli psychologa v rámci odborného kontextu, v němž se bude konat praxe pod dohledem mentora. V současné době je nutný dohled alespoň mentora úrovně D, aby bylo možné praxi pod dohledem mentora uznat.

Z vývojových, srovnávacích a statistických důvodů bude registr obsahovat informace o kategorii mentora praxe. V případech, kdy psycholog má více než jednoho mentora (např. učení založené na problému), bude uvedena kategorie mentora, který dohlíží na většinu praxe pod dohledem mentora.

EFPA zřídí pracovní skupinu (EuroPsy pracovní skupina pro praxi pod dohledem mentora (ESP). ESP vytvoří plán pro rozvoj praxe pod dohledem mentora v Evropě (s konkrétními cíli pro různé země s různými úrovněmi praxe pod dohledem mentora), a bude facilitovat workshopy a výměnu zkušeností, zdrojů a osvědčených postupů. Dlouhodobým cílem je, aby všechny země v Evropě postoupily na úroveň 1.

Kontext pro praxi pod dohledem mentora

Kontextem pro praxi pod dohledem mentora je reálné profesionální nastavení v a) klinickém/zdravotním b) vzdělávacím c) pracovním a organizačním nebo d) v jiném uznaném kontextu. Může být organizován univerzitou nebo mimo univerzitu. Profesionální nastavení by mělo poskytnout psychologovi v tréninku příležitost pro zvýšení jeho kompetencí a mělo by být hodnoceno (viz příloha III).

Existují různé kontexty, ve kterých psychologové mohou získat praxi pod dohledem mentora. Mezi ně patří :

- psycholog jako student na univerzitě, praxe pod dohledem mentora je součástí univerzitního vzdělávání a odborné přípravy;
- psycholog pracuje jako zaměstnanec, praxe pod dohledem mentora je součástí "zkušebního" období odborné přípravy (a praxe pod dohledem je formálně zařazena v jeho pracovním prostředí);
- psycholog pracuje jako zaměstnanec, praxe pod dohledem mentora je neformální (a možná vedená psychologem mimo pracovní prostředí)
- psycholog je osoba samostatně výdělečně činná a zařídí si sám svou vlastní praxi pod dohledem mentora.

Praxe pod dohledem mentora znamená pravidelné setkání psychologa v tréninku a mentora, k čemuž by mělo dojít alespoň jednou za dva týdny, v průměru dvě hodiny pro jedno setkání.

Výsledky praxe pod dohledem mentora

Psycholog v tréninku bude muset poskytnout důkaz o získání funkcí a schopností, jak je uvedeno v příloze III. Měl by provést systematické sebehodnocení úrovně dovedností ve vztahu k rozsahu kompetencí, jak je stanoveno v příloze III., a používat tento formát k plánování budoucího profesního rozvoje.